

Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo pirmininko Gintaro Godos sveikinimo žodis Konstitucinio Teismo 30-mečiui skirto leidinio sudarytojams ir autoriams

Lietuvių Tauta, prieš daugiau nei 30 metų referendumu priėmusi nepriklausomybę atgavusios Lietuvos Respublikos Konstituciją, kartu nusprendė, kad nuo šiol įstatymų leidžiamosios ir vykdomosios valstybės valdžių institucijų priimamų sprendimų teisėtumo patikra bus patikėta naujai, iki tol Lietuvos teisės sistemoje neegzistavusiai konstitucinės kontrolės institucijai – Konstituciniam Teismui. Įsteigtas 1993 m., Konstitucinis Teismas netrukus rado savo vietą valstybės ir visuomenės gyvenime, išsikovojo autoritetą tarp valstybės valdžios institucijų ir prisidėjo prie daugelio pokyčių teisės sistemoje, sustiprinusių jauną demokratinę teisinę valstybę.

Per 30 Konstitucinio Teismo veiklos metų jo formuojama oficialioji konstitucinė doktrina vystėsi, kito, reagavo į pokyčius valstybėje ir visuomenėje. Tačiau niekada nekito ir negali kisti Konstitucinio Teismo misija ir paskirtis – vykdyti konstitucinį teisingumą, užtikrinti Konstitucijos viršenybę ir joje įtvirtintų vertybių apsaugą, iš teisės sistemos šalinti Konstitucijai prieštaraujančius teisės aktus. Konstitucija, būdama teisės turinio ir formos etalonu, idealia teise, tapo teisės sistemos ašimi, aplink kurią sukosi visos kitos teisės normos. Nagrinėjant įvairiausias bylas suformuota Konstitucijos nuostatas aiškinanti oficialioji konstitucinė doktrina leido užtikrinti Konstitucijos gyvybingumą nekeičiant jos teksto.

Nuo pat savo veiklos pradžios Konstitucinis Teismas konstitucinės justicijos bylose pradėjo formuoti oficialiąją konstitucinę doktriną skirtingais konstitucinio reguliavimo klausimais. Ankstyvuojau Konstitucinio Teismo veiklos laikotarpiu padėti oficialiosios konstitucinės doktrinos pamatai leido Konstituciniam Teismui nuosekliai plėsti ir pildyti konstitucinę doktriną vėlesniais teismo veiklos metais. Nuo pat Konstitucinio Teismo veiklos, vykdant konstitucinį teisingumą, pradžios nuolat pabrėžiama būtinybė užtikrinti Konstitucijos, teisės viršenybę Lietuvos teisės sistemoje prisidėjo prie svarbiausių valstybės pasiekimų ir pasikeitimų – mirties bausmės panaikinimo, Lietuvos Respublikos narystės NATO ir ES, aukščiausiųjų valstybės pareigūnų konstitucinės atsakomybės įtvirtinimo, laisvų, lygių ir sąžiningų rinkimų, žmogaus teisių ir laisvių apsaugos, energetinės nepriklausomybės stiprinimo, daugelio kitų. Konstitucinės kontrolės institutą pa-

pildžius individualiu konstituciniu skundu, tikėtina, Konstitucinio Teismo įtaka teisės sistemos formavimuisi ir jos raidai tik stiprės.

Konstitucinio Teismo suformuota oficialioji konstitucinė doktrina aktuali ne tik teisę kuriantiems ir teisę taikantiems subjektams, Konstitucijos nuostatų išaiškinimu turintiems vadovautis kasdieninėje savo veikloje, bet ir mokslininkams, studentams. Konstitucinės jurisprudencijos plėtrą stebi ir seka ne tik konstitucinės teisės, bet ir visų kitų teisės šakų mokslininkai. Fundamentalūs konstituciniai principai ir Konstitucijos ginamos vertybės yra teisės pagrindas, šių principų ir vertybių turi būti paisoma, kuriant ordinarinę teisę.

Konstitucinio Teismo baigiamieji aktai ir juose suformuotos oficialiosios konstitucinės doktrinos nuostatos bei pasirinkti sprendimai, net ir būdami nekvestionuojami, neretai tampa mokslinių diskusijų objektu ir pačių įvairiausių mokslinių tyrimų inspiracija. Moksliniuose tyrimuose dažnai remiamasi Konstitucinio Teismo jurisprudencija, konkrečiomis jo išnagrinėtomis bylomis ir jose priimtais nutarimais, išvadomis, sprendimais. Tokie tyrimai neabejotinai praplečia konstitucinės kontrolės instituto pažinimo ribas. Teisiniais argumentais pagrįstas net ir kritiškas konstitucinėje jurisprudencijoje pateikiamų nuostatų vertinimas naudingas ne tik mokslo požiūriu, bet ir pačiam Konstituciniam Teismui, nuolat plėtojant jį jau suformuotą konstitucinę doktriną. Nors Lietuvoje nėra susiformavusios tradicijos Konstitucinio Teismo aktuose remtis mokslininkų darbais, kaip tai yra daroma kitose valstybėse (pavyzdžiui, Latvijoje, Čekijoje, Kanadoje ir kitose), mokslo įtaka konstitucinės jurisprudencijos raidai, ypač tose srityse, kurias reguliuojančių Konstitucijos nuostatų turinys dar nėra atskleistas, yra esminė – rengiant konstitucinės justicijos bylas teisminiam nagrinėjimui paprastai kruopščiai išstudijuojami toje srityje atlikti tyrimai ir publikacijos.

Konstitucijos normų ir principų, idėjų svarbą mūsų teisės teorijai ir praktikai atspindi ir šis Konstitucinio Teismo įsteigimo 30-mečiui skiriamas leidinys, pakvietęs įvairių teisės šakų mokslininkus rašyti temomis, vienaip ar kitaip susijusiomis su Konstitucija ir konstitucine justicija. Neginčijama, kad Konstitucinio Teismo jurisprudencija turėjo ir tebeturi įtakos civilinio proceso raidai – ko verta vien advokato dalyvavimo skirtingose proceso instancijose konstitucinės justicijos bylų saga, konstitucinės jurisprudencijos poveikis nenuneigiamas moderniosios baudžiamosios politikos formavimuisi, konstitucinėje jurisprudencijoje išdėstyti pagrindiniai žalos atlyginimo instituto imperatyvai, įkvėpimo joje randa socialinės apsaugos ir darbo teisės specialistai, plėtojantys profesinių sąjungų teisinio statuso tam tikrus elementus, siekiantys atskleisti solidarumo principo vaidmenį ir reikšmę valstybinėje sveikatos apsaugos sistemoje, taip pat žaliosios ekonomikos idėjų vystytojai ir klimato kaitos sukeltų iššūkių tyrėjai bei daugelis kitų. Visada įdomūs ir aktualūs moksliniai tyrimai, tiesiogiai susiję su konstitucine problematika: referendumo instituto transformacija, Konstitucinio Teismo aktyvizmu, tei-

sės internacionalizacija, Konstitucijos interpretavimo subtilybėmis, konstitucinės kontrolės tam tikrais elementais ir kitos. Visa tai ir dar daugiau galima rasti šiame leidinyje.

Tad sveikindamas leidinio sumanytojus, sudarytojus ir visą autorių kolektyvą linkiu, kad jis lengvai rastų savo skaitytoją, o šiame leidinyje pristatyti moksliniai tyrimai ir idėjos būtų toliau vystomos ir plėtojamos, analizuojant Konstitucinio Teismo formuojamą oficialiąją konstitucinę doktriną bei diskutuojant apie jos plėtros perspektyvas ir tendencijas, naujus pokyčių visuomenėje diktuojamus iššūkius ir galimus jų sprendimo būdus.